

ПІДСТАВИ КЛАСИФІКАЦІЇ УЧАСНИКІВ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА УКРАЇНИ

МИХАЙЛОВ Олександр Миколайович,
*асистент кафедри адміністративного і
фінансового права Національного університету
«Одеська юридична академія»*

Комаров В. В. наголошує на тому, що КАС України від 6 липня 2005 року по суті став «дублюючим» законодавчим нормативно-правовим актом по відношенню до ЦПК України від 18 березня 2004 року. Адміністративне судочинство в цілому по суті сприйняло цивільну процесуальну форму здійснення правосуддя зі всіма її атрибутами – процесуальними провадженнями, процесуальними стадіями, процесуальними режимами та інститутами [7, с. 76–89].

Смітюх А. вважає «процесуальні кодекси нового покоління» такими, що у цілому демонструють високий рівень юридичної техніки. Автори ЦПК України від 18 березня 2004 року № 1618-IV та КАС України від 6 липня 2005 року № 2747-IV намагалися діяти в одній системі координат, через що кодекси побудовано на схожих засадах, багато норм дубльовано або викладено подібним чином [10].

Матвійчук В. К. та Хар І. О. вважають, що одним з найважливіших питань організації адміністративного судочинства є встановлення складу та процесуального положення учасників адміністративного судочинства.

Для визначення ролі кожної групи учасників у розгляді адміністративної справи судом і кола їхніх процесуальних прав та обов'язків важливе значення має класифікація учасників адміністративного процесу [5, с. 345–346].

«Узагальнюючи положення КАС України (Глава 5 Розділ II), які закріплюють повноваження учасників адміністративного процесу, та виходячи з положень сучасної процесуальної науки можемо зробити висновок, що – відмічає Бевзенко В. М., думку якого розділяють Комзюк А. Т. та Мельник Р. С., – всі вони класифікуються на такі види:

- суб'єкти, які здійснюють адміністративне правосуддя:
 - а) місцеві (окружні) адміністративні суди – суди першої інстанції;
 - б) апеляційні адміністративні суди – суди другої (апеляційної) інстанції;
 - в) суд касаційної адміністративної інстанції, суд третьої інстанції – Вищий адміністративний суд України.
- суб'єкти, які беруть участь у справі:
 - а) з метою захисту власних прав, свобод та інтересів (сторони – позич та відповідач; треті особи) (ст. 47 КАС України);
 - б) з метою захисту прав, свобод та інтересів інших осіб (представники сторін та третіх осіб, органи та особи, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси інших осіб у суді – Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, прокурор, органи державної влади, органи місцевого самоврядування, фізичні та юридичні) (ст. ст. 56, 60 КАС України).
- суб'єкти, які сприяють здійсненню правосуддя (особи, які є іншими учасниками адміністративного процесу):

секретар судового засідання, судовий розпорядник, свідок, експерт, спеціаліст, перекладач» [11, с. 127–128; 4, с. 69–71].

Ківалов С. В. та Картузова І. О., виходячи з положень глави 5 КАС України, дійшли висновку, що законодавець провів поділ на групи учасників адміністративного процесу за підставою наявності в них юридичної заінтересованості у результатах розв'язання адміністративної справи:

- особи, які заінтересовані в результаті розгляду справи;
- особи, які не мають юридичної заінтересованості у результатах вирішення адміністративної справи.

Перша група визначена законодавцем як «особи, які беруть участь у справі», а друга – як «інші учасники адміністративного процесу». Особи, які беруть участь у справі, реалізують надані їм процесуальні права та обов'язки в адміністративному процесі для того, щоб досягти певного правового результату, в якому вони заінтересовані. Саме ознака наявності юридичного інтересу в результаті справи первісно відрізняє осіб, які беруть участь у справі, від інших учасників адміністративного процесу. Характер юридичної заінтересованості в адміністративній справі не є однаковим для всіх осіб, які беруть участь у справі. Деякі з них мають матеріально-правовий інтерес у результаті справи, це – сторони та треті особи; інші – процесуально-правовий інтерес, це – представники сторін та третіх осіб [1, с. 86–87; 3, с. 126–127; 6, с. 66].

Александрова Н. В. та Куйбіда Р. О. наголошують на тому, що процесуальне становище інших учасників адміністративного процесу (секретар судового засідання, судовий розпорядник, свідок, експерт, спеціаліст, перекладач) в адміністративному судочинстві не має суттєвих відмінностей порівняно з цивільним судочинством. Інших учасників адміністративного процесу за роллю у судочинстві умовно можна поділити на дві групи:

- 1) особи, які обслуговують адміністративне судочинство (секретар судового засідання, судовий розпорядник, перекладач);
- 2) особи, які сприяють розгляду справи (свідки, експерти, спеціалісти) [6, с. 74].

«Але навіть з огляду на те, що ці особи мають різний статус в адміністративному процесі свідчить про те, що їх не мож-

на об'єднати до групи «інші учасники адміністративного процесу», а потрібно було б приєднати до «осіб, які беруть участь в адміністративному процесі», «іншими учасниками адміністративного процесу», і віднести до «суб'єктів адміністративного процесу зі спеціальним статусом».

На відміну від свідків, експертів та перекладачів, секретар судового засідання та судовий розпорядник є обов'язковими суб'єктами адміністративного судочинства і вони належать до структури суду», – зазначили Матвійчук В. К., Хар І. О. [5, с. 346–347].

Наявність заінтересованості як підстави поділу учасників адміністративного процесу було закладено у проекті Адміністративного процесуального кодексу України від 10 вересня 2002 року № 1331–1 внесений народними депутатами України Мойсиком В., Онопенком В., Бандуркою О., Круцьом М. [8]. В указаному проекті «Розділ III Учасники судового процесу» складався з:

- «глава 10 Учасники судового процесу та їх представники», що у «частині першій статті 79 Учасники судового процесу» передбачала учасниками судового процесу сторін адміністративного судочинства, третіх осіб, законних представників сторін і третіх осіб, а також представників та інші заінтересованих у справі осіб;
- «глава 11 Інші учасники судового процесу», що у «статті Особи, які є іншими учасниками судового процесу» передбачила іншими учасниками судового процесу секретаря судового засідання, судового розпорядника, експерта, спеціаліста, перекладача та свідків.

Коліушко І. Б. та Куйбіда Р. О. зазначили, що на жаль, з точки зору юридичної техніки такий поділ не є вдалий, оскільки, коли в подальшому у проекті вживається «учасники судового процесу», то не завжди зрозуміло, чи маються на увазі власне учасники судового процесу, чи також й інші учасники [2].

Альтернативну підставу поділу учасників запропонував народний депутат України III скликання Коліушко І. Б. у проекті Адміністративного процесуального кодексу України від 4 лютого 2002 року № 9024 («Глава 4. Учасники адміністративного судочинства» стаття 31. Склад учасників адміністративного судочинства») [9].

За роллю у судовому процесі учасників адміністративного судочинства доцільно поділити на три групи:

- 1) особи, які беруть участь у справі (сторони, треті особи, представники сторін та третіх осіб);
- 2) особи, які сприяють розгляду справи (свідки, експерти, спеціалісти);
- 3) особи, які обслуговують судовий процес (перекладач, секретар судового засідання, судовий розпорядник).

На думку Коліушко І. Б., «така класифікація має не тільки теоретичне значення. Вона спрощує виклад нормативного матеріалу і визначення правового статусу кожної з груп учасників» [2].

Вищезапропоновані сучасними дослідниками підстави класифікації учасників адміністративного процесу роблять акцент на окремих аспектах проблеми визначення правового статусу таких учасників, частково вирішують питання місця й ролі кожного із учасників у механізмі відправлення судом правосуддя та не враховують специфіку юрисдикційного органу до компетенції якого КАС України віднесено розгляд й вирішення адміністративних справ.

Список використаних джерел:

1. Адміністративне процесуальне (судове) право України: Підручник / За заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса: Юридична література, 2007. – 312 с.
2. Коліушко І. Б. Адміністративна юстиція: європейський досвід і пропозиції для України / Автори-упорядники І. Б. Коліушко, Р. О. Куйбіда. – К.: Факт, 2003. – 536 с. [Електронний ресурс] // Центр політико-правових реформ. – Режим доступу: <http://www.pravo.org.ua/index.php/publications-centre-tmn-ua/289-2011-06-20-16-49-22>
3. Ківалов С. В. Кодекс адміністративного судочинства України: Науково-практичний коментар / За заг. ред. С. В. Ківалова, О. І. Харитонової / С. В. Ківалов, О. І. Харитонов, О. М. Пасенюк, М. Р. Аракелян та ін. – Х.: ТОВ «Одісей», 2005. – 552 с.
4. Комзюк А. Т., Бевзенко В. М., Мельник Р. С. Адміністративний процес України: Навч. посіб. / А. Т. Комзюк, В. М. Бевзенко, Р. С. Мельник. – К.: Прецедент, 2007. – 531 с.

5. Матвійчук В. К. Науково-практичний коментар до Кодексу адміністративного судочинства України. В 2-х тт. Том 1. В. К. Матвійчука, І. О. Хар / За заг. ред. В. К. Матвійчука. – К.: КНТ, 2007. – 788 с.
6. Александрова Н. В. Основи адміністративного судочинства в Україні (навчальний посібник для юридичних факультетів та юридичних клінік) / За заг. редакцією Н. В. Александрової, Р. О. Куйбіди – К.: Конус-Ю, 2006. – 256 с.
7. Комаров В. В. Проблеми теорії та практики цивільного судочинства: Монографія / В. В. Комаров, В. І. Тертишников, В. В. Баранкова та ін.; За заг. ред. професора В. В. Комарова. – Х.: Харків юридичний, 2008. – 928 с.
8. Проект Адміністративного процесуального кодексу України від 10 вересня 2002 року № 1331–1 внесений народними депутатами України Мойсиком В., Онопенком В., Бандуркою О., Круцьом М. [Електронний ресурс] // ЛІГА. новсти news. liga. net. – Режим доступу: <http://news.liga.net/news/N0216669.html>
9. Проект Адміністративного процесуального кодексу України від 4 лютого 2002 року № 9024 внесений народним депутатом України Коліушко І. Б. [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України – Режим доступу: http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf35
10. Смітюх А. Треті особи в адміністративному судочинстві: особливості статусу [Електронний ресурс] / А. Смітюх // Журнал юристів України «Юридичний радник». – 2008. – № № 22. – Режим доступу: <http://www.yurradnik.com.ua/stride/ur/index.php?m=rubricator&rub=55&art=584&dl=1>
11. Бевзенко В. М. Участь в адміністративному судочинстві України суб'єктів владних повноважень: правові засади, підстави та форми: Монографія / В. М. Бевзенко – К.: Прецедент, 2010. – 475 с.

